

עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ

אוצר מפרשים

"תלמודו בידו"

על פרק

הכונס

נספח לקובץ תלמודו בידו

מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי

[דף נה:] **במתני', הכונס צאן לדיר.**

אמר המאירי, הכונס לאן לדיר, והוא שהיה מנהגם כשהיו רואים לזבל את השדה, שהיו מליניס שם את האלאן, והיו גודרים סביבות במקום שמכניסים אותן לשם בפאים שלא יתפזרו לכאן ולכאן עד שיזדבל אוהו מקום המוקף בצואתם, ואחר כך מכנסין אותם למקום אחר, ואותו הקוף קרוי בלשון תלמוד דיר.

(בית הבחירה למאירי)

[דף נה:] **וקמ"ל דשן ורגל דמועדין הוא ש"מ.**

כלומר, דוקא בשן ורגל דמועדין מתחילתו, הוא דסגי להו בשמירה פחותה, אבל קרן מועדת לא, ואם תאמר, מה סברא היא זו, וכי בשביל דמועדין הן מתחילתן לא צעי שמירה כולי האי. ויש לומר, לכיוון דמועדין מתחילתו, ולא עבר על שום התראה, לכך לא מחייבינו ליה כששמרו שמירה פחותה.

(תורת חיים)

[דף נו.] **היודע עדות לחברו ואינו מעיד לו.**

היודע עדות לחברו ואינו מעיד, בין שהם שנים, שכבישת עדותם מפסדת ממון, בין שהוא אחד, שכבישת עדותו מפקעת שבועה, פטור בדיני אדם וחייב בדיני שמים, שאף גרמא אין כאן, הואיל ואין כאן מעשה, ומה שאמרו בסוגיא אי בתרי, ב"אם לא יגיד" קאי, לאו למימרא לזיחייב בידי אדם, דמה ענין לחייב את האדם במניעת דבור, אלא כד פירושן, באם לא יגיד קאי, ופשיטא לחייב בידי שמים.

(בית הבחירה למאירי)

[דף נו:] **המעמיד בהמת חברו על קמת חברו חייב.**

אע"פ שאין הבהמה שלו כיון שהעמידה על הקמה הרי הוא כאלו מאכילה בידיים, ומש"ה פריך פשיטא, ומינה, לאלו העמיד בהמתו ואפילו בהמת חברו על פירות חברו, ואפילו ברשות הרבים, חייב.

(חדושי הרשב"א)

[דף נו:] **מסרה לרועה נכנס הרועה תחתיו.**

ומוקי לה במסרה רועה לברזיליה, לאורחיה רועה למימסר לברזיליה, הלכך לא
הוי קשומר שמסר לשומר, לפי שידעו הבעלים שדרך הרועה בכך, ואלדעתא דהכי
מסרה לו, כהיחא דאמרו (בבא מליעא דף לו). כל המפקיד על דעת אשתו וזניו
הוא מפקיד, אבל לרועה אחר חייב.

(רא"ש סימן ג')

[דף נו:] **לימא תיהוי תיובתא דרבא וכו'.**

אם תאמר, מה ענין זה לזה, דרבא איירי שנאבד הפקדון או נאנס, לכך קמא חייב,
לאמר ליה מפקיד מהימנא את לי בשבועה כו', אבל מתניתין דהכא איירי שלא
נאבדה הבהמה, אלא שיאחזה והזיקה, איכא שפיר למימר דניזק משתעי דינא בהדי
שני, וראשון מסתלק, ללא שייך למימר את מהימנת לי. וי"ל, דהא דמשני "אלא
תחתיו לשומר", על כרחך כריך לומר דמתניתין אחי לאשמעינן שהרועה נכנס
תחתיו אפילו לענין שאם נאבדה או הוזקה, לאזלי בעלים ומשתעי דינא בהדי
רועה, והראשון מסתלק, דאי לאו הכי הדרא קושיא לדוכתא, תנינא חדא זימנא
מסרו לשומר כו', דכיוון דטעמא לשומר נכנס תחת הבעלים, משום דכיון שהשור
מאוי אללו עליה ידיה לשומר, א"כ מה לי שומר ראשון, מה לי שומר שני או
שלישי, פשיטא דלעולם האחרון חייב, דכל מי שהשור אללו עליה רמיא רמיא
נטירוחא. ולהכי דקדק דקאמר "ושומר קמא איפקר ליה לגמרי", ולא נקט בקלרה
ושומר קמא איפטר ליה, משמע דלגמרי איפטר ליה קאמר, אפילו לענין שאם
נאבדה, לאזלי בעלים ומשתעי דינא בהדי רועה.

(תורת חיים)

[דף נו:] **כיון דרחמנא שעבדיה בע"כ הילכך כש"ש דמי".**

נראה ביאור הדברים עפ"י מה שכתבו התוס' בכתובות (נ"ו ע"א) ד"ה הרי זו וכו',
דמה שחילקה התורה בשומרים, הוא מחמת שאמדה התורה לעתה, שהשומר חנם
רואה לשעבד עצמו בכך, והשומר שכר רואה לשעבד עצמו בכך, והשואל רואה
לשעבד עצמו בכך, ע"ש, והשתא הכא ה"ק, דולאי שורת הדין נותן שמי שנתמנה
להיות שומר כריך להיות שומר שמירה מעולה, והא ללא חייבה התורה לש"ח רק
לשומר שמירה פחותה, היינו משום דמן הסתם אין לעתו לשעבד עצמו לשמירה

מעולה, אבל הכא דרחמנא שעבדי' בע"כ להיות שומר, ואין הדבר תלוי בדעת ידיה, ולאי הטילה התורה עליו לשמור שמירה מעולה כמו ששורת הדין נותן, וכנ"ל, זהו הנלע"ד בס"ד.

(מתזה אברהם)

[דף נו: שומר אבדה וכו'.]

בפרק הכונס פליגי תרי לישנא, אחד לישנא הוי ליה שומר שכר משום פרוטה דרב יוסף, ולאידיך לישנא משום דרחמנא שעבדיה בע"כ. ולפע"ד נפקא מינה צין הנך לישנא, צוקן ואינו לפי כבודו, שעשה לפניו משורת הדין והשיב אצידה, להך לישנא דפרוטה דרב יוסף, פשיטא דהוה ש"ס, למורה רבה עביד, ולאידיך לישנא לא הוה ש"ס, דהא לא שעבדיה רחמנא בע"כ.

(חתם סופר שבועות דף מד.)

[דף נו: בההיא הנאה דלא בעיא למיתבי ליה ריפתא לעניא, איכא דמפרשי הכי,

וכו' כיון דרחמנא שעבדיה בעל כורחיה.

נסתפקתי בשומר אבדה, אם מחייב בנזיקין שתזיק האבדה, דבעלים ולאי מיפטר, כיון דאיהו אנוס צזה, וסברת רבנן דתוס' בדף נז: ד"ה פשיטא, לא שייך צזה, כיון דלא רצה לקבל שמירה, ולא הוציאה מרשות בעלים שיכול לשומרה, דדוקא גזון דמוציאה מרשות הבעלים שחייב בשמירתה שלה איהו נכנס להתחייב בכל מיולי שהיו הבעלים חייבים, ונראה דתליא צזה, אם נאמר דבההיא הנאה דמיפטר מלמיתב רפתא לעניא הוי שומר שכר, אז איהו חייב בנזיקין שתזיק הבהמה לאחרים, כמו כל שומר שכר דעלמא, ואם נאמר מטעמא דרחמנא שעבדו בע"כ, אינו מחוייב רק אם תאבד האבדה או תגנב, אבל לשומרה מנזיקין דעלמא לא על זה שעבדתו תורה, דרק לטובת בעל האבדה שעבדו רחמנא, לא שלל תזיק אחרים, ואף אם נאמר דכשומר חנם דמי על הבהמה שלל תזיק אחרים, אבל שומר שכר אינו הוא עליה, כגון אם שמרה שמירה פחותה והלכה והזיקה בקרן דמחייבא על שמירה פחותה, דבעי שמירה מעולה, מ"מ אינו חייב, ופטור על הזיקה שתזיק אחרים, ואולי משום זה מייתי פלוגתייהו וטעמים אלו בהכונס ולא באלו מציאות, משום דנפק"מ ליה, ודו"ק.

(אור שמח נזקי ממון פ"ד ה"ד)

[דף נ"ז:] **איבעית אימא כדמחליף רבה בר אבוא וכו'.**

איבעית אימא, אי ניחא לך לאוקמא סתם ברייתא כר' יהודה טפי מר' מאיר, אוקמא אשומר חנם, וכר' יהודה, כמו דמחליף רבה בר אבוא.

(רש"י בבא מציעא דף צה:)

[דף נח:] **ר' ינאי אמר תרקב בששים תרקבים.**

ורבי ינאי ס"ל דשמין תרקב כו', וה"ה דהו"ל למינקט לסאה כמה מגיע בשלשים סאין, דהא עיקר השומא היא בשביל שיווי שיעור סאה כמה היתה יפה כדי לדעת כמה נפחתה בקרחת, ורואה לנקוט שיעור ששים כמו ר' יוסי בר חנינא, נקיט תרקב בששים תרקבין דומיא לסאה בששים סאין.

(מהר"ם שיף)

[דף נח:] **אמר ליה אביי לרבא, בנזקי גופו מאי דעתך דתניא המבכיר וכו'.**

ויש ליישב אם נדקדק עוד בדברי אביי שאמר "מאי דעתך דתניא המבכיר וכו'", מנ"ל לאביי דמברייתא הוכיח רבא, אימא כפשוטו שהקשה בסברא, ללמא דווקא גבי בהמה ללא עביד בידים משא"כ בנזקי אדם לעביד בידים. אלא ודאי דסבר אביי דבסברא בעלמא לא הוי רבא חולק עם רב נחמן דסבר שאין שום חילוק, אלא ודאי רבא הוכיח כן מאיזה ברייתא, והיינו הוכחתו לשון "רואין" לא משמע רק עם אותה קרקע לבד ולא על גב שדה, וא"כ מקשה דסם גבי בהמה ג"כ אמרינן רואין ואפ"ה הפירוש שלו על גב שדה אחר ודו"ק

(מהרש"א מהדו"ב דף נט. ד"ה גמ' קתני מיהת)

[דף נט:] **א"ר ירמי' בר אבא, דן רב כר"מ ופסק הלכתא כר"ש.**

השה לוי, מאי שייכי הנך מיילי אהדדי, ולמה הזכירם ביחד, והיה לו לקבוע כל אחד במקומו הראוי לו, הלכתא כרבי שמעון בכלן, ודן כרבי מאיר בכתובות, או במקום אחר. ושמא יש לומר, משום דקיימא לן בעירובין רבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה, ורבי שמעון ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי, ומשמע ליה לרב בהנך מיילי לפסוק כרבי מאיר וכרבי שמעון נגד הכלל, הילכך נקטינהו ביחד, לומר לך באלו פסק רב כרבי מאיר וכרבי שמעון, ואף על פי שאין כן בשאר מקומות. שיטה.

(שיטה מקובצת)

[דף נט:] רבי יהודה אומר יכולה היא שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי וכו'.

ורבי יהודה פליג, ואמר דאפילו ככי האי גוונא מליא אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי, דכיון שראיתיו שבעם עלי בפעם ראשונה, שבטלתי מקחו שמכרו לראובן, וראיתי שמכרה פעם שנית לשמעון, לא יכולתי לסבול כעסו והודיתי במכירתו, אך לא לראון נפשי, ולא מחלתי זכות שעבוד כתובתי כשיגרשני או כשימות.

(שיטה מקובצת)

[דף נט:] במתני', בא אחר וליבה.

כלומר, שלא היתה מתלבה מעצמה, וליבה זה, והלכה בלבויו, הוא חייב, ובעל האש והעצים פטורין, שאין מעשיהם כלום בלתי המלבה.

(חדושי הרשב"א)

[דף ס.] אמר רבא למה לי דכתב רחמנא וכו'.

ואי כתיב "גדיש", ה"א גדיש הוא דבעי לאזדהורי ביותר, משום דהפסד מרובה, אבל קוליס דהפסד מועט אימא לא, פירוש, אע"פ שמזיק בידים אין חילוק בין רב למעט, מ"מ הכא דהדליק בתוך שלו, כמשמעות "כי תלא אש", מעצמה, א"כ ה"א דהפסד מועט לא בעי לאיזדהורי כ"כ, קמ"ל.

(ים של שלמה אות כה)

[דף ס.] לרבות כל בעלי קומה.

וברש"י כגון בע"ח ואילנות. והראב"ד ז"ל פירש וז"ל, לרבות כל בעלי קומה אע"פ שאין עושין מהן גדיש כגון ירק. ע"כ

(ראב"ד הובא בשיטמ"ק)

[דף ס.] תאני רב יוסף וכו', ולא עוד אלא שמתחיל מן הצדיקים תחילה, שנאמר

"והכרתי ממך צדיק ורשע וכו'".

גם שא"א להוילא שני שמות כאחד, מדלח כתיב לדיק עם רשע, כדכתיב להמית לדיק עם רשע גבי אברהם, דהיינו בכליון אחד, שלא יבחין מי הוא לדיק ומי הוא רשע, אבל לדיק ורשע משמע שלא ימות עמהם, אלא קודם להם, שיהיה ניכר שהוא לדיק.

(מהרש"א)

[דף סא.] מתני' עברה גדר שהוא גבוה ארבע אמות וכו'.

הדליק בתוך רשותו כדי להרחיק מסוף המלך כדי שלא תעבור הדלקה לשדה חברו, וכמה שיעור ההרחקה הכל לפי גובה הדלקה, ואם לא הרחיק כראוי ועברה האש והזיקה חייב לשלם נזק שלם, הרחיק כראוי ועברה והזיקה פטור שזו מכה בידי שמים היא, וכן אם עברה נהר או שלולית שיש בהן מים ורחצן שמונה אמות פטור. (רמב"ם נזקי ממון פרק י"ד הלכה ב')

[דף סא:] המדליק בתוך שלו עד כמה תעבור הדליקה.

יראה דוקא בשלו נתנו שיעור, אבל בשל חברו כיון דשלל ברשות הדליק, לא נתנו שיעור.

(רא"ש סימן יג)

[דף סב.] אנו ממתניתא פשיטא לן וכו'

מברייתא פשטינן לה חיטין וחיפן בשעורים אינו משלם אלא דמי שעורין. וא"ת, אמאי לא מייתי מרישא דברייתא, דקתני להגדיש שעורין והגדיש חיטין אינו משלם אלא דמי שעורין. וי"ל דלא דמי, דהתם הוי מכנים פירותיו שלא ברשות שהרי לא נתן לו כלל רשות מחטין, אבל הכא אותו דבר עצמו קבלתו עליו לשומרה, אבל מחטין וחיפן בשעורים מייתי שפיר, דמיירי ששאל ממנו רשות להגדיש חטין והשתא הוי שפיר ברשות, ואפ"ה אמר דלא קיבל עליו שמירה אלא מאותו גדיש סתם, לפי מה שהיה סבור דהיינו שעורין, דכשראן מחופין בשעורין מלמעלה, ומתוך כך היה סבור דכל הגדיש שעורין בתוכו, והוי כי דינר שמסרו לו בסמרטוט, וקיבלתו לשמור, דלא קבלה אלא לפי שהיא סבורה שהיה בתוכו, והשתא לא מייתי משעורין וחיפן בחטין, ממה שאינה משלם החיפוי של חטין, שהרי מהחיפוי הוי מכנים שלא ברשות, וליכא לדמויי לדינר דא"כ ליתי רישא דלהגדיש שעורין והגדיש חטין.

(תוס' רבינו פרץ)

[דף סב.] **ההוא גברא דבטש בכספתא דחבריה וכו'.**

ההוא גברא דבטש בכספתא דחבריה וסדייה בנהרא, אתי מריה וקטעין טובא, ומיבעיא ליה לרב אשי, אי מהימן אכל מאי דטעין, ומייתי ראייה מהא דאמרו חכמים המדליק את הצירה שמשלים כל מה [שצתוכה שכן] דרך להניח צבתים, וכשעשו תקנת נגזל באשו על כל מה שהיה חייב באיש לו עדים האמינו נמי בצבועתו, ומסיק דבמידי לאורחיה לא מצביא ליה, אלא מרגניתא מיבעיא ליה אי אורחיה לאנוחי בכספתא או לא, ועלתה צתיקו.

(רא"ש סימן טז)

[דף סב:] **אמר רבינא משמיה דרבא, ש"מ מדרבי יהודה, נר חנוכה מצוה להניחה בתוך עשרה, דאי סלקא דעתך למעלה מעשרה, אמאי אמר ר' יהודה בנר חנוכה פטור, לימא ליה, הוי ליה לאנוחה למעלה מגמל ורוכבו, וכו'.**

ותמיה לי אכתי בתוך י' מנ"ל, לימא אריך להניחה למטה מגמל ורוכבו דהא גמל ורוכבו למעלה מי' טפחים הוי טובא. וי"ל דקסבר לכיון דאפקת ליה מכ' אמה כסוכה וכמבוי, מוקמינן ליה לעשרה שהוא הכשר סוכה נמי, שנתנו לו חכמים שיעור אחד ידוע מן השיעורין הקבועים בשאר המלות, וכיון דמפקת לה מעשרים שהוא למעלה הרבה מגמל ורוכבו אוקמוה אעשרה. ודחיה דלמא לא נתנו חכמים שיעור אלא מניחו באיזה מקום שירצה והוא שיהיה למטה מעשרים לזהו ליה הכירא ופרסומי ניסא, ומיהו אם הניחו למטה מגמל ורוכבו והדליק פשתנו פטור ללא אטרחרוהו רבנן ללא לייתי לאמונעי.

(רשב"א מסכת שבת דף כ"א:)

[דף סב:] **אמר רבינא משמיה דרבא וכו'.**

אמר רבינא משמיה דרבא, זאת אומרת, נר חנוכה מצוה מן המוצח להניחה בתוך עשרה וכו', ואף על גב דדחי הגמרא להאי דאיסתייע למילתיה ממתניתין, מכל מקום דבריו לא נדחו, ומלוא להניחה בתוך עשרה דטפי איכא פרסומי ניסא, דנר העשוי להאיר מניחין אותו במקום גבוה להאיר למרחוק, וכן היה אומר ר"מ הלוי ז"ל.

(רא"ש סימן יח)

[דף סב:] רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור.

...מ"מ נראה כיון דתנא קמא דר' יהודה מחייב גם בנר חנוכה, משום לכריך להיות
יושב ומשמר כמ"ס הרמב"ם (פי"ד מה' נ"מ ה' י"ג) ע"ס.

(שפת אמת על שבת דף כא:)

וז"ל הרמב"ם: "גמל שהוא טעון פשתן ועובר ברשות הרבים ונכנס פשתנו לתוך
החנות ולקחה בנרו של חנוני והדליק את כל הבירה, בעל הגמל חייב מפני שהרבה
במשאוי בין שעמדה הבהמה בין שלא עמדה. הניח החנוני נרו מבחוץ, החנוני חייב
אף בדמי פשתן, מפני שהניח נרו מבחוץ, ואפילו נר חנוכה היה לו לישב ולשמר".

הדרן עלך פרק חנוכה